

Роман ІВАШКО,
orcid.org/0000-0002-7265-464X
аспірант кафедри історії середніх віків та візантиністики
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Україна, Львів) romanivashko1@gmail.com

СТАВЛЕННЯ ДО «СХИЗМАТИКІВ» У ЛЬВІВСЬКІЙ ЛАТИНСЬКІЙ АРХІДІЄЦЕЗІЇ НАПЕРЕДОДНІ ФЛОРЕНТІЙСЬКОЇ УНІЇ

У статті на основі документального матеріалу досліджено особливості ставлення Апостольської Столиці, польсько-литовської правлячої еліти та католиків («латинян») щодо православних («схизматиків») у Львівській латинській архідієцезії в 1412 – 1436 рр. Церковна політика Латинського Заходу стосувалась не лише теренів західноукраїнських земель, але в перспективі мала охопити загалом усіх православних Русі та Візантії. Діяльність єпископів Львівської латинської архідієцезії не лише була однією з альтернатив на шляху латинізації цих теренів, але й перешикоджала поширенню одноосібної церковної влади в регіоні православного митрополита Київського та всієї Русі Фотія, осідок якого розміщувалася у Москві.

Ключові слова: Львівська латинська архідієцезія, «схизматики», латинізація.

Roman IVASHKO,
Postgraduate student,
Department of History of the Middle Ages and Byzantine Studies
Lviv Ivan Franko National University
(Ukraine, Lviv) romanivashko1@gmail.com

THE ATTITUDE TO THE «SCHISMATICS» IN LVIV LATIN ARCHDIOCESE ON THE EVE OF THE CHURCH UNION OF FLORENCE

In the article the author on the bases of documentary material investigates the attitude of the Apostolic See, the Polish-Lithuanian ruling elite, the Catholics («Latins») to the Orthodox («schismatics») in the Lviv Latin Archdiocese in 1412 – 1435 through the prism of the Latinization of Rus' lands. This is the central idea of the article.

The main problem has been considered on the basis of documentary materials of the European, Ukrainian state-wide, and of local levels. The nature of the relationship between «Latins» and «schismatics» was versatile. The Polish authorities set themselves the task of incorporating the Lithuanian lands and Southwestern Rus' (Ruthenia) into the kingdom of Poland. This process was accompanied by Latinization and the beginnings of serfdom relations. Some documents and actions of the Polish royal administration testify to the rigorous Latinization and the break between the «Latins» and «schismatics».

The emergence of the new Lviv Archdiocese, the church province in 1414, caused tensions between the higher clergies in the Polish kingdom. Archbishop of Gnezno Mikołaj Tromba (1412 – 1422), who had received the title of primate, emphasized his highest status in the church hierarchy in the kingdom in comparison with the Lviv archbishop. In addition, Bishop of Kraków Zbigniew Olesnicki presented to Europe the Svidrigailo Wars (1432 – 1438) as religious, because he had feared the unification of the Rusyns with the Hussites.

Formally, a network of Latin dioceses was established in the lands of southwestern Rus', which included the Cathedrals in Lviv, Przemysl, Kholm, Luts'k, Kamianets-Podilskiyi, Kiev, Seret (Suchava). However, the overwhelming majority of the population here belonged to the Eastern Church. The Church Union at the local level should have solved this problem. As is shown by documents, the Polish-Lithuanian ruling elite also was forced to tolerate the «schismatics».

The Church policy of the Latin West concerned not only the territory of Western Ukrainian lands, but – in perspective – was to cover whole Christians of Rus' and the Byzantine Empire. The activity of the bishops of the Lviv Latin Archdiocese wasn't only the alternative way of the Latinization of this territories, but also prevented the spread of the exceptional church authority of Kiev and all- Rus' Orthodox Metropolitan Photius, whose seat was in Moscow.

Thus, the author has found out that the church jurisdiction of the Latin Archbishops of Lviv was formally carried out on the territory of Southwestern Rus', because here predominantly Christians of the Greek rite lived. The terms «church union» and «latinization» were similar in essence at this period.

Key words: Lviv Latin Archdiocese, «schismatics», Latinization.

Роман ІВАШКО,

*аспірант кафедри історії середніх віків і візантиністики
Львовский национальный университет имени Ивана Франко
(Украина, Львов) romanivashko1@gmail.com*

ОТНОШЕНИЕ К «СХИЗМАТИКАМ» ВО ЛЬВОВСКОЙ ЛАТИНСКОЙ АРХИЕПАРХИИ НАКАНУНЕ ФЛОРЕНТИЙСКОЙ УНИИ

В статье на основе документального материала исследованы особенности отношения Апостольской Столицы, польско-литовской правящей элиты и католиков («латинян») к православным («схизматикам») во Львовской латинской архиепархии в 1412 – 1435 гг. Церковная политика Латинского Запада касалась не только территорий западноукраинских земель, но и в перспективе должна была охватить всех православных Руси и Византии. Деятельность епископов Львовской латинского архиепархии не только была одной из альтернатив на пути латинизации этих территорий, но и препятствовала распространению единоличной церковной власти в регионе православного митрополита Киевского и всея Руси Фотия, резиденция которого находилась в Москве.

Ключевые слова: Львовская латинская архидиоцезия, «схизматики», латинизация.

Постановка проблеми. Дослідження історії Церковної унії породило велику кількість різних інтерпретацій перебігу та втілення унійного процесу. При цьому інформаційний потенціал окремих документів не був повністю використаний науковцями. На сьогоднішній день також немає єдиного дослідження, де було б здійснено в рамках однієї публікації аналіз здобутків дослідників із Заходу та Сходу стосовно міжрелігійних відносин у Львівській латинській архідієцезії (митрополії) напередодні Флорентійської унії (1439). Умовно дослідження в часі обмежено 1412 – 1435 рр.

Аналіз досліджень. Участь в унійному процесі XV ст. Львівської латинської архідієцезії випала з поля зору авторитетних західних дослідників Вільгельма де Фріса (Фріс, 2015), Джозефа Гілла (Гілл, 2016), Генрі Чедвіка (Chadwick, 2003) та ін. У наш час до міжконфесійних відносин на її території зверталися Тадеуш Трайдос (Трайдос, 2014), Юзеф Крентош (Krkotosz, 1986), о. Ігор Мончак (Мончак, 2012), Наталя Яковенко (Яковенко, 2006), Борис Флоря (2007), Кшиштоф Прокоп (Прокоп, 2010), Ігор Скочиляс (Скочиляс, 2010) та ін. Це зумовлено тим, що велика частина джерельного матеріалу стосовно проблеми зосереджена в архівах країн Центрально-Східної Європи.

Мета статті полягає у з'ясуванні ставлення Апостольської Столиці, польської, литовської правлячої еліти до християн грецького обряду у Львівській латинській архідієцезії та прилеглих дієцезіях на основі документальних свідчень.

Виклад основного матеріалу. Повідомлення про міжрелігійні відносини знаходимо у судовому рішенні судді гнєзненського митрополита Миколая Тромби (1412 – 1422) від 8 листопада 1412 р. переважно для католиків Львова. У його тексті суддя також вказує, що прагне розв'язати суперечки між представниками «високого» та «низького» обрядів (ЦДІАУЛ. Ф. 131. Оп. 1. Од. зб. 50. Арк. 1). «Низьким», очевидно, окреслено грецький обряд. Цей документ разом із договором м. Любовлі (15 березня 1412 р.) став правовою основою для перенесення катедри латинських архієпископів з Галича до Львова (Кметь, 1999: 30–31). У відповідному рішенні про це перенесення (анти)папа Іоанн XXIII (1410 – 1415) постановив, що до юрисдикції Львівської архідієцезії (митрополії), крім латинських єпископств Перемишля, Холма, Кам'янець-Подільського, Володимиря, Серету (Сучави) та Києва, повинні увійти й грецькі єпископства Південно-Західної Русі (Theiner, 1861: 5–6, 13; Зіморевич, 2002: 87). Польський король Владислав II Ягайло (1386 – 1434) застосував примус стосовно галицьких кривошан для цього (Акты, 1848: 359). До того, ж згідно з Городельською унією (2 жовтня 1413 р.), у Великому литовському князівстві запроваджувалися

польські герби, перевагу при працевлаштування та укладенні шлюбів отримали католики (Daniłowicz, 1862: 16–17).

Більшість населення на території церковної юрисдикції Львівської архідієцезії надалі належало до Східної Церкви (Stadnicki, 1863: 86–87; AGZ, 1873: 142). З огляду на це та турецьку небезпеку на загальноєвропейському рівні на Констанцькому соборі (1414 – 1418) знову актуальною стала проблема Церковної Унії, яка мала охопити також Візантійську імперію. На локальному рівні польський король Владислав II Ягайло (1386 – 1434) та великий литовський князь Вітовт Кейстутович (1392 – 1430) пропонували відмовитися від перехрещення «схизматиків» в Південно-Західній Русі (Baxter, 1930: 38–41). Під «унією», очевидно, за Латинському Заході розуміли влиття православних єпископств до складу латинських дієцезій, тому місія митрополита Литовського та вся Русі Григорія Цамблака (1415 – 1420) на Констанцькому соборі не досягла бажаного результату (Lewicki, 1891: 98–100; Шпик, 2005: 21–22). Натомість гнєзненський митрополит Миколай Тромба отримав від собору титул примаса, запобігаючи піднесенню нової Львівської архідієцезії та Львівської землі в Короні Польській (Jana Diugosza, ks. 11, 2009: 73–74; Prokop, 2010: 48–49).

У час, коли діяв собор, польський король Владислав II Ягайло 3 квітня 1415 р. переніс вірмен з передгір'я костелу св. Івана Хрестителя у Львові на вірменське право (ЦДІАУЛ. Ф. 197. Оп. 1. Спр. 1. Арк 1–2) та 12 квітня 1416 р. підтвердив права парафії східного обряду Успіння Діви Марії у с. Страдч, звільнивши місцевих парохів від державних повинностей та ін. (AGZ, 1872: 169–170). Після завершення роботи Констанцького собору на Самбірщині 21 січня 1422 р. староства Сташко з Давідова (†1442/1443 р.) підтвердив право на земельні володіння парафії грецького обряду св. Спаса в с. Стрілковичах по лисячий брід (Staszko z Dawidowa), а його наступник Влодек 22 червня 1425 р. відмежував володіння православного монастиря Уведення Діви Марії від Самбора (Wiodek, starosta samborski). На користь перемиського владика Іллі Ісаї руський староства Спитко з Тарнова (†1435 р.) 13 березня 1424 р. вирішив майновий спір з Янушом та братами (Sputko z Tarnowa). На Луцькому з'їзді монархів угорський король Сигізмунд I Люксембурзький (1387 – 1437) похвалив православних священників, які, на противагу латинським, у яких був десяток конкубінок, мають лише одну дружину (Jana Diugosza ks. 11, 2009: 262). Він хотів використати симпатію православних русинів для коронації Вітовта Кейстутовича, проте польська правляча еліта не допустила цього (Graff, 2008: 79). Цим політичним кроком угорський король хотів здобути союзника у боротьбі з турками-османами та роз'єднати польсько-литовсько-руську коаліцію (Барбашев, 2012: 191).

Однак ці приклади віротерпимості не мали тенденційного характеру. Паралельно львівський архієпископ Ян Жешовський (1414 – 1436) 22 лютого 1421 р. надав сорокаденний відпуст лише львів'янам-католикам (AGZ, 1873: 106). На Опіллі у разі придбання будинків у католиків православні християни зобов'язані були платити щорічно 4 дрібних грошів дідичу с. Старі Петликівці Альберту (AGZ, 1870: 86–88). Папський колектор Петро з Вольфраму постановив, що потрібно продовжити місійну діяльність серед «схизматиків» у Південно-Західній Русі Братів Пілігримів (ЦДІАУЛ. Ф. 131. Оп. 1. Од. зб. 65. Арк. 1). Водночас цікавим є його дозвіл грецькому кліру носити бороди у разі віротерпимості до Апостольської Столиці. Польський король Владислав II Ягайло згідно з привілеями у Добростанах (6 жовтня 1423 р.) (Гринів, 1988: 48–49) та Сандомирі (26 лютого 1426 р.) (AGZ, 1872: 191–192), надав львівському архієпископу право карати еретиків, зобов'язав платити йому щорічні диференційовані виплати з кожної ділянки на магдебурзькому праві та заборонив шлюби між католиками і православними, хрещення згідно зі Східним обрядом.

Після смерті литовського князя Вітовта Кейстутовича у 1430 р. знову змінилася політично-релігійна розстановка сил у Південно-Західній Русі. На Поділлі розпочалось повстання, одним з очільників якого був кам'янецький єпископ Павел з Боянчиц (1427 – 1453) (Jana Diugosza ks. 11, 2009: 324). У 1431 р. польський король відібрав у литовського князя Свидригайла Ольгердовича будинок у Львові (Площа Ринок № 9) і передав львівським латинським архієпископам (AGZ, 1870: 86–88). У наступному році після обрання пропольського кандидата Сигізmunда Кейстутовича (1432 – 1440) у Великому Литовському князівстві почалася громадянська війна (Яковенко, 2006: 147; Войтович, 2006: 664). Побоюючись об'єднання князя Свидригайла Ольгердовича з

гуситами, папа Євгеній IV (1431 – 1447) оголосив збір коштів на хрестовий похід у Короні Польській проти татар, «схизматиків» та гуситів, який не відбувся (Theiner, 1861: 40). Тоді ж польський король Владислав II Ягайло намагався укріпити королівський престол за синами, тому видав привілей на підтвердження прав усіх станів суспільств у Єдліні (1430 – 1433) (ЦДІАУЛ. Ф. 138. Оп. 1. Од. зб. 45. Арк 1–2; Bandtkie, 1830: 224–234), дозволив православним зберегти храми на Волині (1432 р.) (Sokołowski, Szujski, 1876: 77–78) та заборонив порушувати заповіді вірменської громади м. Львова (ЦДІАУЛ. Ф. 197. Оп. 1. Оп. спр. 1. Арк. 1–2).

«Конкурентом» львівських архієпископів у здійсненні церковної юрисдикції, крім гнєзненських примасів, був митрополит Київський та вся Русі Фотій (1408 – 1431), осілок якого розміщувався у Москві (Полное собрание т. 25, 1949: 245–246; Гудзяк, 2000: 8–9). Митрополит Фотій здійснював пастирські візити в землі Південно-Західної Русі (Никифорівський літопис; Супральський літопис) та з константинопольським патріархом Євтимієм II (1410 – 1416) засудив обрання митрополита Київського та вся Русі Григорія Цамблака (Акты исторические, 1841: 32). Папськими вікаріями у Північно-Східній частині Русі були призначені король Владислав II Ягайло та князь Вітовт Кейстутович (Theiner, 1861: 20–21). Знаючи про попередні унійні перемовини на ці призначення, після смерті князя Вітовта Кейстутовича отці Базельського собору (1431 – 1449) продовжили перемовини про локальну унію з литовським князем Свидригайлом Ольгердовичем та наступником митрополита Фотія митрополитом Герасимом (1433 – 1435) (Danilowicz, 1862: 158–159). Для її реалізації потрібно було завершити громадянську війну та досягнути згоди з місцевими єпископами. На жаль, в ході Свидригайлових війн 26 липня 1435 р. митрополит Герасим був спалений живцем на вогні через участь у змові на користь пропольського кандидата (Русина, 1998: 114). Білоруські літописці з цим спаленням пов'язують поразку війська литовського князя Свидригайла Ольгердовича під Вількомиром 1 вересня 1435 р. (Никифорівський літопис). Локальна унія не відбулась.

Висновки. Церковна юрисдикція Львівської латинської архієпархії (митрополії) лише номінально поширювалися на території Південно-Західної Русі з огляду на присутність тут християн грецького обряду. За право Церковної юрисдикції на цій території боролися православні митрополити Фотій, Григорій Цамблак, Герасим та ін. Зустріч інтересів християн західного та східного обряду на цій території відродила ідею запровадження поки що локальної унії, яка в перспективі мала охопити Візантію. Адміністрація Корони Польської провадила політику подекуди жорсткого окатоличення, хоча є приклади віротерпимості з її сторони. Віротерпимістю наприкінці життя відзначився польський король Владислав II Ягайло, який прагнув зміцнення заснованої ним правлячої династії. Інтереси християн східного обряду представляли великі литовські князі Вітовт Кейстутович, Свидригайло Ольгердович.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Акты исторические, 1841 – Акты исторические, собранные и изданные Археографической комиссией. Санкт-Петербург, 1841. Т. 1. 608 с.
- Акты, 1848 – Акты, относящиеся к истории Западной России, созданные и изданные Археографическою комиссиею. Санкт-Петербург, 1848. Т. 2. 440 с.
- Барбашев, 2012 – Барбашев А. И. Витовт. Последние двадцать лет княжения. 1410 – 1430 гг.: монография. Репринтне видання. Біла Церква, 2012. 256 с.
- Войтович, 2006 – Войтович Л. В. Княжа доба на Русі: портрети еліти: монографія. Біла Церква, 2006. 784 с.
- Гринів, 1988 – Борьба Південно-Західної Русі і України проти експансії Ватікану та унії (X – початок XVII ст.): збірник документів та матеріалів. Упор. Є. Гринів та ін. – Київ, 1988. – 288 с.
- Гілл, 2016 – Гілл Дж. Флорентійський собор: монографія. Пер. з англ. М. Прокопович. Пам'ятки історично-богословської думки, вип. 3. Львів, 2016. 442 с.
- Гудзяк, 2000 – Гудзяк Б. Криза і реформа. Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. Пер. з англ. М. Габлевич. Львів, 2000. 426 с.
- Кметь, 1999 – Кметь В. Ф. Діяльність галицького латинського архієпископа Якуба Стрепи (1391 – 1409) (на матеріалах Центрального державного історичного архіву України у Львові) // Львів: місто – суспільство – культура. Збірник наукових праць. Львів, 1999. Т. 3. С. 22–31

- Мончак, 2012 – Мончак І. Флорентійський екуменізм у Київській Церкві. Унійна ідея в помісній еклезіяльній традиції. Пер. з англ. Р. Скакуна. Пам'ятки історично-богословської думки. Львів, 2012. 364 с.
- Никифорівський літопис – Никифорівський літопис, 1410, 1421, 1430. URL: <http://litopys.org.ua/psr13235/lytov15.htm> (дата звернення: 06.12.2017).
- Полное собрание, 1949 – Полное собрание русских летописей. Москва-Ленинград, 1949. Т. 25. 458 с.
- Русина, 1998 – Русина О. В. Україна під татарами і Литвою. Україна кризь віки, т. 6. Київ, 1998. 319 с.
- Скочиляс, 2010 – Скочиляс І. Галицька (Львівська) єпархія XII – XVIII століть: організаційна структура та правовий статус. Львів, 2010. 831 с.
- Супральський літопис – Супральський літопис, 1410, 1420, 1421, 1427, 1430. URL: <http://litopys.org.ua/psr13235/lytov16.htm> (дата звернення: 06.12.2017).
- Флоря, 2007 – Флоря Б. М. Исследования по истории Церкви. Древнерусское и славянское средневековье: сборник. Москва, 2007. 436 с.
- Фріс, 2015 – Фріс В. Рим і патріархати Сходу. Пам'ятки історично-богословської думки, вип. 2. Львів, 2015. 416 с.
- ЦДІАЛ – Центральний державний історичний архів у Львові.
- Шпик, 2005 – Шпик І. Є. Високоосвічені болгари – провідники церковно-інституційного та релігійно-культурного життя Русі-України (остання чверть XIV – XV ст.) // Проблеми слов'язознавства. Львів, 2005. №55. С. 13–28.
- Яковенко, 2006 – Яковенко Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. Вид 2-ге. Київ, 2005. 584 с.
- Akta grodzkie i ziemskie (далі AGZ). Red. X. Liske. Lwów, 1870. Т. 2. 287 s.
- AGZ. Lwów, 1872. Т. 3. 313 s.
- AGZ. Lwów, 1873. Т. 4. 303 s.
- Bandtkie, 1830 – Jus Polonicum, codicibus veteribus manuscriptis et editionibus quibusque collatis. Ed. J. Bandtkie. Varsaviae, 1831. 472 p.
- Baxter, 1930 – Copiale prioratus sancti Andree. Ed. H. Baxter. Oxford, 1930. 528 p.
- Chadwick, 2003 – Chadwick H. East and West: The Making of a Rift in the Church: From Apostolic Times Until the Council of Florence. Oxford, 2003. 320 p.
- Daniłowicz, 1862 – Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich. Red. I. Daniłowicz. Wilno, 1862. Т. 2. 369 s.
- Graff, 2008 – Graff T. Działalność polityczna Zbigniewa Oleśnickiego I polskiej hierarchii kościelnej w dobie tzw. burzy koronacyjnej // Folia historica Cracoviensia. Kraków, 2008. Vol. 14. S. 75–85.
- Jana Długosza roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego. Wyd. 2-gie. Warszawa, 2009. Ks. 11. 367 s.
- Krętosz, 1986 – Krętosz J. Organizacja archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku: monografia. Lublin, 1986. 366 s.
- Lewicki, 1891 – Codex epistolaris saeculi decimi quinti // Monumenta Medii Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Red. A. Lewicki. Kraków, 1891. Т. 2. 531 s.
- Prokop, 2010 – Prokop K. R. Arcybiskupi haliccy i lwowscy obrządku łacińskiego. Szkice biograficzne. Biały Dunajec-Ostróg, 2001. 257 s.
- Sokołowski, Szujski, 1876 – Codex epistolaris saeculi decimi quinti // Monumenta Medii Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia, Т. 2. coll. A. Sokołowski, J. Szujski. Kraków, 1876. Т. 1. 158 s.
- Spytko z Tarnowa – Spytko z Tarnowa, starosta ruski podaje do wiadomości wyrok w sporze pomiędzy Ilią władką przemyskim i Januszem Nasangiewiczem o grunta we wsi Komarnice. URL: <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=6D> (06.12.2017).
- Stadnicki, 1863 – Stadnicki A. Ziemia lwowska za rządów polskich w XIV i XV wieku, we względnie społecznych stosunków rozpoznana // Biblioteka Ossolińskich. 1863. №16. 103 s.
- Staszko z Dawidowa – Staszko z Dawidowa, starosta samborski rozgranicza dobra należące do monasteru św. Spasa od dóbr Strzałkowce. URL <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=5D> (дата звернення: 05.12.2017).
- Trajdos, 2014 – Trajdos T. Polityka króla Władysława II Jagiełły wobec kościoła katolickiego na ziemiach ruskich królestwa Polskiego i Wielkiego księstwa Litewskiego // Zeszyty naukowe uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne. 2014. №141. Z. 2. S. 315–337.
- Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia. Coll. A. Theiner. Romae, 1861. Т. 2. 782 p.
- Włodek, starosta samborski – Włodek, starosta samborski odgranicza ziemie klasztorne Panny Marii i wsi Tereszewa od miasta Starego Sambora. URL: <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=7D> (дата звернення: 06.12.2017).

REFERENCES

- Akty istoricheskiie, 1841 – Akty istoricheskiie, sobrannyye i izdannyye Arkheograficheskoi komissiei [Acts of History, collected and published by the Archeographic Commission]. Sankt-Peterburh, 1841. T. 1. 608 s. [in Russian].
- Akty, 1848 – Akty, odnosiaschchiiesia k istorii Zapadnoi Rosii, sozdanye i izdanye Arkheograficheskoi kommissiiei [Acts relating to the history of Western Russia, created and published by the Archeographic Commission]. Sankt-Peterburh, 1848. T. 2. 440 s. [in Russian].
- Barbashev, 2012 – Barbashev A. I. Vitovt. Posledniie dvadtsat liet kniazheniia. 1410 – 1430 hh. [Vytautas. The last twenty years of reign. 1410-1430 years: the monograph]. Repryntne vydannia. Bila Tserkva, 2012. 256 s. [in Russian].
- Voitovych, 2006 – Voitovych L. V. Kniazha doba na Rusi: portrety elity: monohrafiia [Prince's time in Rus': portraits of the elite: the monograph]. Bila Tserkva, 2006. 784 s. [in Ukrainian].
- Hryniv, 1988 – Borotba Pivdenno-Zakhidnoi Rusi i Ukrainy proty ekspansii Vatikanu ta unii (Kh – pochatok XVII st.): zbirnyk dokumentiv ta materialiv [The struggle of Southwest Russia and Ukraine against the expansion of Vatican and the union (X – the beginning of the XVII century): a collection of documents and materials]. Upor. Ye. Hryniv ta in. Kyiv, 1988. 288 s. [in Ukrainian].
- Gill, 2016 – Gill Dzh. Florentiiskyi sobor [Florentine Council]. Per. z anhl. M. Prokopovych. Pamiatky istorychno-bohoslovskoi dumky, vyp. 3. Lviv, 2016. 442 s. [in Ukrainian].
- Gudziak, 2000 – Gudziak B. Kryza i reforma. Kyivska mytropoliia, Tsarhorodskiy patriarkhat i genaza Beresteiskoi unii [The crisis and reform. Kyiv Metropolis, the Constantinople Patriarchate and the Genesis of the Brest Union]. Per. z anhl. M. Hablevych. Lviv, 2000. 426 s. [in Ukrainian].
- Kmet, 1999 – Kmet V. V. Diiialnist halytskoho latynskoho arkhiepyskopa Yakuba Strep (1391 – 1409) (na materialakh Tsentralnoho derzhavnogo istorychnoho arkhivu Ukrainy u Lvovi) [The activity of the Galician Latin Archbishop Yakov Strepe (1391 – 1409) (on materials of the Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv)] // Lviv: misto – suspilstvo- kultura. Zbirnyk naukovykh prats. Lviv, 1999. T. 3. S. 22-31. [in Ukrainian].
- Monchak, 2012 – Monchak I. Florentiiskiy ekumenizm u Kyivskii Tserkvi. Uniina ideia v pomisnii ekleziialnii traditsii [Florentine Ecumenism in the Church of Kyiv. One idea in a local ecclesiastic tradition]. Per. z anhl. R. Skakuna. Pamiatky istorychno-bohoslovskoi dumky. Lviv, 2012. 364 s. [in Ukrainian].
- Nykyforivskiy litopys – Nykyforivskiy litopys, 1410, 1421, 1430 [The Nikiforov Chronicle]. URL: <http://litopys.org.ua/psr13235/lytov15.htm> (data zvernennia: 06.12.2017). [in Ukrainian].
- Polnoie sobranie, 1949 – Polnoie sobranie russkikh lietopysiei [Complete collection the annals of Rus']. Moskva-Leninhrad, 1949. T. 25. 458 s. [in Russian].
- Rusyna, 1998 – Rusyna O. V. Ukraina pid tataramy i Lytvoiu [Ukraine under Tatars and Lithuania]. Ukraina kriz viky, t. 6. Kyiv, 1998. 319 s. [in Ukrainian].
- Skochyliias, 2010 – Skochyliias I. Halytska (Lvivska) yeparkhiia XII – XVIII stolit: orhanizatsiina struktura ta pravovy status [Galician (Lviv) diocese of the XII-XVIII centuries: organizational structure and legal status]. Lviv, 2010. 831 s.
- Supralskiy litopys – Supralskiy litopys, 1410, 1420, 1421, 1427, 1430 [The Supralsky chronicle]. URL: <http://litopys.org.ua/psr13235/lytov16.htm> (data zvernennia: 06.12.2017). [in Ukrainian].
- Floria, 2007 – Floria B. M. Issliedovaniia po istorii Tserkvi. Drievnierusskoie slavianskoie sriednieviekovie: sbornik [Studies on the history of the Church. Old Rus' and Slavic Middle Ages: a collection]. Moskva, 2007. 436 s. [in Russian].
- Fris, 2015 – Fris V. Rym i patriarkhaty Skhodu [Rome and the Patriarchs of the East]. Pamiatky istorychno-bohoslovskoi dumky, vyp. 2. Lviv, 2015. 416 s. [in Ukrainian].
- TsDIAL – Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv u Lvovi [Central State Historical Archive in Lviv]. [in Ukrainian].
- Shpyk, 2005 – Shpyk I. Ye. Vysokoosvicheni bolhary – providnyky tserkovno-instytutsiinoho ta relihiino-kulturnoho zhyttia Rusi-Ukrainy (ostannia chvert XIV-XV st.) [Highly educated Bulgarians - leaders of the church-institutional, religious and cultural life of Rus-Ukraine (last quarter of XIV-XV centuries)] // Problemy slovianoznavstva Lviv, 2005. №55. S. 13-28. [in Ukrainian]
- Iakovenko, 2006 – Yakovenko N. M. Narys istorii Ukrainy z naidavnishykh chasiv do kintsia XVIII st. [Essay on the history of Ukraine from ancient times to the end of the XVIII century]. Vyd 2-he. Kyiv, 2005. 584 s. [in Ukrainian].
- Akta grodzkie i ziemskie [Acts of the city and district] (dali AGZ). Red. X. Liske. Lwów, 1870. T. 2. 287 s. [in Polish].
- AGZ. Lwów, 1872. T. 3. 313 s. [in Polish].
- AGZ. Lwów, 1873. T. 4. 303 s. [in Polish].

Bandtkie, 1830 – Jus Polonicum, codicibus veteribus manuscriptis et editionibus quibusque collatis [The right of Poland, old books and manuscripts and editions collected]. Ed. J. Bandtkie. Varsaviae, 1831. 472 p. [in Latin].

Baxter, 1930 – Copiale prioratus sancti Andree. Ed. H. Baxter. Oxford, 1930. 528 p. [in English].

Chadwick, 2003 – Chadwick H. East and West: The Making of a Rift in the Church: From Apostolic Times Until the Council of Florence. Oxford, 2003. 320 p. [in English].

Daniłowicz, 1862 – Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich [The treasury of papal, imperial and royal diplomats]. Red. I. Daniłowicz. Wilno, 1862. T. 2. 369 s. [in Polish].

Graff, 2008 – Graff T. Działalność polityczna Zbigniewa Oleśnickiego i polskiej hierarchii kościelnej w dobie tzw. burzy koronacyjnej [Political activity of Zbigniew Oleśnicki and the Polish ecclesiastical hierarchy in the era of the so-called coronation storm] // Folia historica Cracoviensia. Kraków, 2008. Vol. 14. S. 75-85. [in Polish]

Jana Długosza roczniki czyli kroniki sławnego Królestwa Polskiego The annals of Jan Długosz or the chronicles of the famous Kingdom of Poland]. Wyd. 2-gie. Warszawa, 2009. Ks. 11. 367 s. [in Polish]

Krętosz, 1986 – Krętosz J. Organizacja archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego od XV wieku do 1772 roku: monografia [Organization of the Lviv archdiocese of the Latin rite from the 15th century to 1772: monograph]. Lublin, 1986. 366 s. [in Polish]

Lewicki, 1891 – Codex epistolaris saeculi decimi quinti [Collection of letters of the XV century] // Monumenta Medii Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Red. A. Lewicki. Kraków, 1891. T. 2. 531 s. [in Latin].

Prokop, 2010 – Prokop K. R. Arcybiskupi haličcy i lwowscy obrządku łacińskiego. Szkice biograficzne [Archbishops of Halych and Lviv of the Latin rite. Biographical sketches]. Biały Dunajec-Ostróg, 2001. 257 s. [in Polish].

Sokołowski, Szujski, 1876 – Codex epistolaris saeculi decimi quinti [Collection of letters of the XV century] // Monumenta Medii Aevi historica res gestas Poloniae illustrantia, T. 2. coll. A. Sokołowski, J. Szujski. Kraków, 1876. T. 1. 158 s. [in Latin].

Spytko z Tarnowa – Spytko z Tarnowa, starosta ruski podaje do wiadomości wyrok w sporze pomiędzy Ilią władką przemyskim i Januszem Nasangiewiczem o grunta we wsi Komarnice [Spytko from Tarnów, the major of Ruthenia announces the verdict in the dispute between bishop of Peremyshl' Iza and Janusz Nasangiewicz for land in the village of Komarnice]. URL: <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=6D> (06.12.2017). [in Polish].

Stadnicki, 1863 – Stadnicki A. Ziemia lwowska za rządów polskich w XIV i XV wieku, we względzie społecznych stosunków rozpoznana [The Lviv region under Polish rule in the fourteenth and fifteenth centuries, in recognition of social relations recognized] // Biblioteka Ossolińskiech. 1863. №16. 103 s. [in Polish].

Staszko z Dawidowa – Staszko z Dawidowa, starosta samborski rozgranicza dobra należące do monasteru św. Spasa od dóbr Strzałkowce [Staszko from Dawidów, the major of Sambor separates the goods belonging to the monastery of St. Redeemer from goods of Strilkovichi]. URL <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=5D> (data zvernennia: 05.12.2017). [in Polish].

Trajdos, 2014 – Trajdos T. Polityka króla Władysława II Jagiełły wobec kościoła katolickiego na ziemiach ruskich królestwa Polskiego i Wielkiego księstwa Litewskiego [The policy of King Władysław II Jagiełło concerning the Catholic Church in the lands of Rus' which had been belonging to Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania] // Zeszyty naukowe uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne. 2014. №141. Z. 2. S. 315-337. [in Polish].

Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae gentiumque finitimarum historiam illustrantia [Ancient monuments illustrating the history of Poland and Lithuania and the neighboring nations]. Coll. A. Theiner. Romae, 1861. T. 2. 782 p. [in Latin].

Włodek, starosta samborski – Włodek, starosta samborski odgranicza ziemie klasztorne Panny Marii i wsi Tereszewa od miasta Starego Sambora [Włodek, the major of Sambor separates the monastery lands of the Virgin Mary and the village of Tereszewo from the city of Stary Sambor]. URL: <http://www.skany.przemysl.ap.gov.pl/show.php?zesp=142&cd=0&ser=0&syg=7D> (data zvernennia: 06.12.2017). [in Polish].

Стаття надійшла до редакції 12.02.2018 р.